

Gróf Zichy János

a keresztény néppárt elnöke meghalt

Gróf Zichy János, valóságos belső titkos tanácsos, az Aranygyapjas Rend lovagja, volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, a keresztény néppárt elnöke, az Actio Catholica világi elnöke, csütörtökön reggel 76 éves korában Andrássy-úti lakásán elhunyt. Halálát megelőző napon pápai áldás érkezett Rómából. Halálát ágyánál legszűkebb családja, felesége, fia, Zichy János, Géza, György és Pál tartózkodtak.

Zichy Jánossal a történelmi Magyarország politikai élgárdájának egyik kimagasló tagja szállt sírba. Halála a nemzeti közvéleményt annál is inkább fájdalmasan érintette, mert a gyászír az elveszett Magyarország emlékét idézi fel ismét bennünk.

Gróf Zichy János személye mint tipikusan katolikus politikus ment át a köztudatba. Nem tartozott azonban az intranzigens harcot képviselő katolikus politikusok, a Zichy Nándorok, Molnár apátok, Szmercsényi Györgyök, Griger Miklóskok, Széchenyi Györgyök frontjához, inkább az arisztokratikus kiegyenlítés sfkján képviselte azt a kiegyenlítésre és kompromisszumokra kész magyar katolikus politikát, amelynek népi sikon Huszár Károly volt a megtestesítője.

Zichy János szinte családi örök ségképp vette át a katolikus néppárt politikai vezetését. Belső meggyőződése és vérmérséklete azonban összeütközésbe került a néppárt dinamikájával és szenvedélyes ellenzékiességével, amely az 1903-as obstrukció idején meghatározta a harcias szellemű párt politikáját. Kilépett a néppártból és az alkotmánypárthoz, majd a munkapárt-hoz csatlakozott. Legmészebb akkor került egykori pártjától, mikor a munkapárti Khuen-Héderváry-kormányban kultuszminiszter lett.

Pártváltásait azonban sohasem a hatalom-vagy a karrier-vadászat, a hatalomhoz való dörgölődés ösztöne vezette, hanem mindig tiszta meggyőződése és lelkiismeretének sugallata. Ezt politikai ellenfelei is mindig elismerték róla. Erről tett bizonyosságot akkor is, amikor lemondott tárcájáról, mert a Dési-Lukács-perben lelkiismeretének parancsa szerint tett tanu-vallomást.

Az első világháborúban azt a politikát követte, amely egyengetni kívánta az utat a tömegek politikai és szociális felszabadítása felé és amely a frontról hazakerülő katonáknak választójogot és földet kívánt adni. Ilyen értelemben vett részt a Wekerle-kormányban, mint kultuszminiszter.

A háború után Zichy János nem találta alkalmasnak az időt a katolikus néppárt feltámasztására, mert mindenekelőtt a nemzeti egységet kívánta szolgálni a trianoni romok eltakarítása érdekében. Katolikus körökben sokat vitatkoztak azóta afőlött, nem lett volna-e helyesebb politika, ha Zichy János új életre hívta volna a néppártot különösen a párt szociális és népi politikájának erős kihangsúlyozásával. Nem kívánunk ezuttal e kérdésben állást foglalni, csak megállapítjuk, hogy gróf Zichy János mozgalmos politikai pályájának végén elérkezett oda, ahonnan elindult: a néppárt-hoz. Néhány héttel ezelőtt a képviselőház megajánlása vitája során jelentette be a Házban, hogy az általa 1925-ben alapított keresztény gazdasági párt felvette a néppárt nevet. Ezzel kapcsolatban gróf Zichy János deklarációt olvasott fel, amely politikai pályájának legnemesebb cselekménye, legtisztelietreméltóbb gesztusa volt és amelynek tiszta fénye beragyogja most ravatalát is.

Ebben a deklarációban hitet tett

a magyar alkotmány teljessége, a teljes jogegyenlőség mellett fajra, vallásra, nemzetiségre való tekintet nélkül, végül sikraszállt a szabadságjogokért.

Zichy János deklarációja tükörképe volt egy olyan tiszta lelkiismeretnek, amely az alkotmányosságban az emberi és természeti jogokban, az emberiségben mindig magától értetődő igazságot látott, amelyet nem lehet semmiféle pillanatnyi érdekért elalkudni. Lehet, hogy bizonyos mértékben passzív lelkiesség volt, aki nem szállt síkra kellő agresszivitással a fórumon ezekért az igazságokért. Megvédte mély katolicitása, szigorú alkotmányos érzése, egyéni tisztessége, a korrupciótól való irtószása, önzetlensége és áldozatkészsége.

Halála ezért nemcsak a néppártnak súlyos vesztesége, hanem az egész magyar alkotmányos életé. Utolsó közéleti szereplése, parlamenti deklarációja mutatja leginkább e veszteség mértékét. Akkor bátran és határozottan síkra szállt az alkotmányos érzelmű magyar politikai pártok Treuga Dei-je, a jogegyenlőséget, szabadságjogokat, alkotmányhűséget valló pártok összefogása mellett, hogy minél kevesebb megrázkódtatás érjen bennünket a háborúról a békére való átmenet közben. Zichy János becsületesen és politikai hátsógondolatok nélkül, alacsonyrendű taktikázástól távolállva akarta szolgálni ezt az együttműködést és multjánál, jellemnél fogva kiállásának meg is volt a hitele az ellenzéken is, de a miniszterelnöknél is, aki ezt külön ki is hangsúlyozta.

Ezért nagy kára az egész magyar politikai világnak, hogy gróf Zichy János eltávozott közülünk mielőtt élete legnagyobb politikai cselekedetét megvalósítva láthatta volna.

P. Gy.

Dr. Zichy és Vásonkeői gróf Zichy János 1868 május 30-án Nagylángon született. Középiskolai tanulmányait a jezsuiták kalksburgi intézetében kezdte. Egyetemi tanulmányait Berlinben, majd Budapesten a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte.

Tanulmányainak és egész Európára kiterjedő nagy utazásának befejezésével 1893-ban közigazgatási szolgálatba lépett Fejér vármegyében, de amikor 1894-ben tagja lett a főrendiháznak, megvált a közigazgatástól és politikai pályára lépett. Ferenc József 1910 március 1-én, gróf Khuen-Héderváry Károly kormányában vallás- és köz-

oktatásügyi miniszterré nevezte ki. Tárcájáról 1913 februárjában a Dési-Lukács-perben tett tanu-vallomása miatt, amely pártjában és a minisztertanácsban is nagy feltűnést keltett, mondott le. 1918 május 8-án, IV. Károly király Wekerle Sándor kabinetjében ismét vallás- és közoktatásügyi miniszterre nevezte ki és kultuszminiszter maradt 1918 október 23-áig.

Gróf Zichy János császári és királyi kamarás 1908-ban lett valóságos belső titkos tanácsos. Ferenc Ferdinánd trónörökösnek bizalmasai közé tartozott. Később ez a jóviszony elhidegült, mert mint kultuszminiszter megszervezte és felállította a görög szertartású katolikusok magyar püspökségét. A Károlyi Mihály-féle forradalom alatt szűkebb baráti körébe, amelyhez Prohászka Ottokár, gróf Bethlen István, Bernáth István, Zsembery István, Bárczay Ferenc és Hindy Zoltán tartozott, ellenforradalmat szervezett s emiatt később kénytelen volt Bécsbe menekülni. A kommun leverése után az alkotmányos viszonyok helyreállításával visszatért Magyarországra és élére állt a legitimista mozgalomnak. Az első nemzetgyűlés feloszlata után ő hívta életre a Nemzeti Összetartás Klubját, amelyben a legitimista politikusok csoportosultak. A legitimizmus érdekében több nagy beszédet mondott a parlamentben. Később életrehívta a keresztény gazdasági és szociális pártot, amelynek szintén elnöke volt. Parlamenti felszólalásai mindig nagy érdeklődést váltottak ki. Beszédeinek jórésze a király-kérdéssel foglalkozott, a legnemesebb legitimizmus szellemében. Politikai téren 1943 november közepén tett utoljára megnyilatkozást, amikor bejelentette a keresztény párt megszűnését és a keresztény néppárt megalakulását. (M. K.)

Gróf Zichy János holttestét pénteken délelőtt Andrássy-úti lakásából a kerepesiúti temetőbe szállították, ahol a halottsház díszravatalozójában katalokra helyezték el. A budapesti beszentelés és a nagylángi temetés programját a következőkben állapították meg: Gróf Zichy János koporsóját január 10-én, hétfőn a kora reggeli órákban a kerepesiúti temető halottsházából az Egyetemi templomba szállítják, ahol délelőtt fél 10 órakor Czaplak Gyula egri érsek ünnepélyes gyászmisét mond. Ezután a gyászmissén résztvevők gyalogmenetben kísérik a koporsót a Nemzeti Múzeum előcsarnokába, ahol délelőtt 12 órakor Serédi Jusztinián hercegprímás újból beszenteli a holttestet, ennek megtörténte után a kormány nevében Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter mond gyászbeszédet. Ezután az elhunyt gróf földi maradványait Nagylángra szállítják, ahol január 11-én, kedden délelőtt a kegyúri plébániatemplomban tartandó gyászmise után a nagylángi Zichy-sírbolt helyezik örök nyugalomra.

A kormányzó részvétlívára gróf Zichy János özvegyéhez

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A Kormányzó Ur Öfóméltósága az alábbi részvétlívart intézte gróf Zichy János özvegyéhez: „Özvegy gróf Zichy Jánosné Önméltóságának, Budapest. Nagy sajnálattal értesültem gróf Zichy János Önméltóságának elhunytáról, aki féltévszázados közéleti

működésével a törvényhozásban, a vallás- és közoktatásügyi kormányzat élén és a katolikus társadalmi mozgalmak irányításában híven és önzetlenül szolgálta nemzetét. Előkelő egyéniségének távozásával a magyar közéletet ért súlyos veszteség alkalmából bensőséges részvételemet fejezem ki.

Horthy.

A miniszterelnök részvétlívára gróf Zichy János özvegyéhez és a keresztény néppárt alelnökéhez

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Kállay Miklós miniszterelnök a következő táviratot intézte gróf Zichy Jánosné palotahölgyhöz: A magyar királyi kormányt mélyen átérzett fájdalommal töltötte el az a gyászír, amely a grófné férjének, nagyméltóságú gróf Zichy János belső titkos tanácsos, nyugalmazott miniszter, országgyűlési képviselőnek, az országgyűlési keresztény néppárt oly nagybecsült és igen tisztelt elnökének elmúlását közölte velünk.

Méltótlasság megengedni, nagyméltóságú grófné, hogy gyászában a magyar királyi kormánnyal együtt mély rész-

vétel és igaz együttérzéssel osztozhassam.

A megboldogult nemes emlékét a magyar nemzet mindenkor kegyelettel fogja megőrizni

Kállay Miklós
m. kir. miniszterelnök.

Kállay Miklós miniszterelnök a következő táviratot intézte gróf Esterházy Mór belső titkos tanácsos, volt miniszterelnökhöz, a keresztény néppárt alelnökéhez:

A magyar királyi kormány mély megrendüléssel értesült gróf Zichy János belső titkos tanácsos, nyugalma-

solt miniszter, országgyűlési képviselő, a keresztény néppárt közszereplésében és tisztelgetésben álló érdemes elnökének szomorú elhunytáról.

A párt mely gyászában úgy a magam, mint a vezetésem alatt álló magyar királyi kormány őszinte, mély részvételt fejezem ki.

Gróf Zichy János kétféle, mint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter és évtizedeken keresztül mint országgyűlési képviselő mindig híven

szolgálta hazáját. Elmúlása fájdalmas vesztesége a magyar közéletnek és az ország katolikus társadalmának is. Hiszen egyháznak mindig hű fia és a magyar katolikuságnak lelkes vezető egyénisége volt.

Az elvesztése felett érzett mély gyászban szolgáljon vigasztalásul az a tudat, hogy nemes emlékét az egész nemzet kegyelettel fogja megőrizni!

Kállay Miklós
m. kir. miniszterelnök

Schöpflin Aladár kritikai irodalmunk válságáról

A Kisfaludy Társaság most tartotta az új esztendőben első felolvasó ülést Voinovich Géza emlékeztével, igen nagyszámú közönség részvételével, amely többek között kiosztották az 1943. évi Greguss-jutalmat. A Greguss-jutalommal ezuttal az elmúlt hat esztendő legjobb kritikai művét kívánta a Kisfaludy Társaság kitüntetni.

A Társaság ülést Voinovich Géza elnök nyitotta meg és kegyeletes szavakkal parentálta el Angyal Dávidot, a társaság legutóbb elhunyt kiváló tagját. Az elnöki megnyitót követően Schöpflin Aladár olvasta fel a Greguss-bizottság jelentését „Hat év kritikai irodalma” címmel. Megállapította Schöpflin Aladár, hogy kritikai irodalmunk a mélypontra jutott. Az irodalomba az utóbbi időben bevonult a politika s ezért a kritika iránti érdeklődés vált. A lapok kritika-rovataiban eddig szokatlan, durva hang ütötte fel a fejt és egyre inkább reklámszerűvé vált a kritika. A színházi kritikában még a régiek nyomán haladó kritikások hangját elnyomja a hangzavar, amely helytelenül tájékoztatja a közönséget. Reméljük — mondotta Schöpflin Aladár —, hogy mindez csak ideiglenes állapot s ha a háború után visszatérnek a nyugalmasabb napok, mindez elmúlik, annál is inkább, mert hiszen csak egyes napilapokban tapasztalható ez a változás, vannak ma is lapok, különösen irodalmi vonatkozásúak, amelyekben komoly hangon nyilatkozik meg a kritika s ezeket annál nagyobb elismerés illeti meg. A komoly kritika elvonul a napisajtótól, egyre inkább a folyóiratokban és könyvek-

ben áll ki magát. A továbbiakban Schöpflin Aladár sorra vette az elmúlt hat esztendő kritikai műveit, mind-egyikről rövid áttekintést adott, végül dr. Rédey Tivadár kritikus munkásságát méltatta. Rédey hű maradt a kritika klasszikus hagyományaihoz, alapos dramaturgiai készséggel dolgozik, kritikáit derűs világosság jellemzi, pártatlan, nem harcos kritikus, nem vitatkozik, nézeteit nem akarja senkire oktroyálni. Különböző behatóan foglalkozik színházi kritikával s ebben nem feledkezik meg, sőt kritikáiban előkelő helyet biztosít a színházi munkának. Kiemelkedő kritikai műve Ödly Árpádról írt színesi portréja, amely önállóan jelent meg. Javasolta, hogy a Társaság az 1943. évi Greguss-jutalmat dr. Rédey Tivadarnak adja ki.

Voinovich Géza elnök jelentette be ezután, hogy a Kisfaludy Társaság a Greguss-Bizottság javaslatát elfogadta, majd átnyújtotta a kitüntető érmet Rédey Tivadarnak, aki hálás szavakkal mondott köszönetet a kitüntetésért és hangoztatta, hogy kritikai munkásságával a tisztaságot kívánta szolgálni, hálával emlékezett meg tanítómestereiről és ígéretet tett arra, hogy munkásságában ezután is a klasszikus szemléletet fogja vezetni.

Kállay Miklós felolvasására került ezután sor, aki részletet mutatott be „Általános örökös” című verses-vígjátékából. Még Halasy József rendes tag olvasta fel Marcus Aureliusról írt tanulmányát, ami után a felolvasó ílés befejeződött s a társaság tagjai zárt ülésen tárgyaltak folyó ügyeket. (MOT.)

Szerbiai népgyűlések Tito ellen

Belgrádban nagy érdeklődéssel figyelték a délszláv kérdés fejtejményeit. Nem csak a közönség körében, hanem kormánykörökben is élénk figyelemmel kísérik Péter király kairói tárgyalásait, Mihajlovics Dráza rádióbeszédét, amelyben hadat üzent a partizánoknak és Tito hadműveleteit, valamint kormányának politikáját. Ezt igazolják azok a beszédek is, amelyeket szerb miniszterek az utóbbi napokban tartottak Szerbia különböző városaiban.

Nedics miniszterelnök válaszáat Titónak már korábban ismertettük a belgrádi rádió bemonadása alapján. Most a belgrádi szerb lapok közlik Kujundzics Bogolyub szerb igazságügyi miniszter kragujeváci beszédét, beszéde elején rámutatott arra, hogy a „nem szerb származású Broz József-Tito” folytatja irtóhadjárataát a szerbég ellen, amit már két és fél évvel ezelőtt megkezdett. Ez is mutatja — mondotta —, hogy milyen nagy szükség volt a Nedics-kormányra. A mi mindennapi szükségletünk és harcunk szimbóluma az egyetértés. Ne legyen ez csak szép szó és vágy, hanem valóság.

Veszelinovics Radoszláv mezőgazdasági miniszter Jagodinán mondott nagy beszédet s erről a belgrádi lapok részletesen beszámoltak.

— Ez az év a szerb nép számára a legsorsdöntőbb év lesz. Ha csak egyetlen hibát követünk el, ha csak egyetlen meggondolatlan lépést teszünk, elvesztünk a nagy viharban. Mi a bolsevizmus ellen harcolunk s választanunk kell: vagy a kommunizmus elleni harc vagy a halál!

Veszelinovics ezután támadta Titót és a partizánokat, akik nagy pusztításokat vittek véghez a szerbek sorában. Visszaküldt Szerbiához tíz járás. Ezekben 225.000 szerbet öltek meg. A mi „szövetségesünk”, az angolok tették lehetővé ezt az emberirtást. Ugyane „szövetségesünk” Titót meglette Jugoszlávia marsalljává és katonai főparancsnokává, aki „kormányok” nevez ki „parlamentet” hív egybe. — Tito és társai egymilliónál több szerbet trítottak ki s most London és Moszkva arra szólítja fel a szerb népet, hogy lépjen szövetségre Titóval, illetve helyezze magát a nem szerb származású Tito, a szerbég és hóhérjának fennhatósága alá. Tito nem ismer maga felett nagyobb hatalmat. Ő egyszerűen megfosztotta trónjától II. Péter királyt, a nagy Kara Györgye ded-uncákját.

— II. Péter király azonban méltó választ adott Titónak. Nedics miniszterelnök ugyancsak méltó módon válaszolt Tito-Broz Józsefnek. Mihajlo-

vics Dráza szintén egyetlen lehető módon válaszolt: Felhívta a parancsnoksága alá tartozó csetnikeket, hogy mindenütt, ahol egy partizánt találnak, semmisítsék meg. Szerbia, Montenegró és a Szandzsak üldözik a kommunistákat és egyesülnek a Tito elleni harcban, mert jól tudja ma már minden szerb, hogy csak a kommunizmus megdöntésével élhet tovább Szerbia s a szerb nép!

Minisztertanács

A Magyar Távirati Iroda jelenti. A kormány tagjai Kállay Miklós miniszterelnök elnöklésével pénteken délelőtt 10 órakor minisztertanácsot tartottak. A minisztertanács időszerű kormányzati ügyekkel foglalkozott és két óráig ért véget.

Adományok

A Magyar Nemzet kiadóhivatalába a következő adományokat küldték be a Főméltóságú Asszony segélymozgalma: a 101/16 tábori m. szd. tábori színházának jövedelme, Szentjózsef 115.16, Burger Ferenc, Budapest, 2.—, Isola Művek Rt., Budapest, 100.—, Besskó Béláné, Budapest, 20.—, Makláry Gyula és Tsai, Budapest, 250.—, Főrstner növények, Budapest, 200.—, Celluloidárugyár Rt. 200.—, Seidl Ede, Budapest, dr. Winter Rudolf, Budapest, Winter Ernő, Budapest, Láng József Rt., Budapest és Ellinger Emil-cég 100—100 pengő.

A Vöröskereszt javára: Makláry Gyula és Tsai, Budapest, 250.—, Beck Róbert és neje, Budapest, 50.—, Termelő és Kereskedelmi kft., Budapest, 500.— pengőt és dr. Gábor Imréné 40.— pengőt Ádám Jánosné elhunyt alkalmából koszorúmegváltás címén. A fenti összegeket rendeltetési helyükre juttattuk. A Kisiparosok Takarékos Asztaltársasága (Kömüves-Étterm) 120 pengőt küldött szerkesztőségünkbe a következő célokra: a Vöröskereszt részére 40 pengőt, a Főméltóságú Asszony akciójára 40 pengőt, a mentők részére 20 pengőt, a margitszigeti katonai kórház sebesülteik részére 20 pengőt. Az adományokat rendeltetési helyükre juttattuk.

Szombatan Főráig

vásárolhat

PARISIBAN!

NE A PÉNZT,

hanem a búzakölcst

tartsuk a ládafiában!